

1. Curriculum i et autoetnografisk perspektiv

“Slægter dør, men Sproget binder. Fremtid gror af dyre Minder”.

Thordur Thomasson, 1914

I min undervisning spørger jeg gerne studerende, hvad de tænker på, når jeg sætter fokus på curriculum som et fænomen i uddannelsessystemet. Det har jeg gjort siden begyndelsen af 00'erne og fået forskellig respons på mine spørgsmål. De fleste kender begrebet curriculum i forkortelsen CV. Man ved som regel, hvad C'et og V'et står for – at C'et står for curriculum og V'et for vitae, der betyder liv. Så langt så godt. Curriculum på latin betyder løbebane. I overført betydning i uddannelsessammenhæng betyder det et lineært uddannelsesforløb, der går fra x til y. Inden jeg går videre med at forklare curriculumbegrebet, vil jeg fortælle om min egen professionelle løbebane med sprogundervisning i det danske uddannelsessystem. Hvorfor? Fordi sprogundervisning som al anden undervisning er en social praksis, og derfor er det relevant at være kritisk over for uligheder og marginaliseringer, hvor grupper favoriseres og gives stemmer på bekostning af andre. Det er min erfaring, at undervisning i dansk som andetsprog, undervisning i minoritetsmodersmål og interkulturel undervisning er lærestykker om trange curriculære vilkår for realisering af sproglig mangfoldighed i praksis og også en påmindelse om, at det, der står i curriculum, ikke er noget uskyldigt forehavende. Fx er der børn, der ikke kan få undervisning i deres modersmål, eller familier kan blive nægtet familiesammenføring. Jeg har mødt mange lærere, der repræsenterer forskellige uddannelser, men som har det til fælles, at de ikke eller sjældent læser lovtekster om den undervisning, de i praksis forestår. I efteråret 2017 mødte jeg en studerende, som sagde: “Jeg har altid ment, at love var en neutral

tekst.” Også derfor er mit fokus på curriculum centralt for at belyse sammenhæng mellem lovtekster og andre foreskrivende tekster og vilkår for realisering af pædagogik i praksis. Denne sammenhæng kan belyse sproglig og kulturel magtudøvelse, der positionerer grupper forskelligt. Et eksempel på en lov, der stiller børn og unge i samfundet dårligt, er en særlov, der blev vedtaget i sommeren 2016 (LBK 2016a). Loven er møntet på en af de dårligst stillede grupper af børn i Danmark, nemlig asylsøgende børn, der i loven refereres til som “visse udenlandske børn og unge”. Lovforslaget giver klar hjemmel til forskelsbehandling af asylsøgende børn, idet der blev statueret forringelser i forhold til de gældende bestemmelser, der blandt andet vedrører krav om lærerkvalifikationer, holdstørrelser, antal timer og krav til undervisningslokaliteter. I Kristjánsdóttir og Pérez skriver vi, at det må være enestående i nyere dansk skolehistorie, at der i uddannelsespolitiske dokumenter eksplicit nævnes, hvad der *ikke* gælder af rettigheder for en bestemt gruppe børn og unge bosiddende i Danmark. Vi skriver også, at det er ironisk, at et ministerium, der har ligestilling som et af sine ressortområder, skaber institutionelle rammer for at implementere forskelsbehandling i pædagogisk praksis (Kristjánsdóttir & Peréz 2016, s. 58). Da vi skrev teksten, bar netop dette ressortministerium titlen: Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling. Det gjorde det i tidsrummet fra 29.6.2015 til 27.11.2016. Loven er et eksempel på, at uddannelsesansvarlige endegyldigt har forladt ideen om ligestilling af alle børn og unge bosiddende i Danmark (Kristjánsdóttir & Peréz 2016, s. 60).

Når jeg sammen med en fagkollega spejler mine egne personlige refleksioner i det, som jeg skriver om inden for mit erfarings- og forskningsfelt, kan spørgsmålet lyde: Er det en legitim og vederhæftig forskerposition, jeg sætter mig selv i? Inden for den gren af den kvalitative metode, der betegnes som etnografisk metode, finder man en afart, nemlig autoetnografi, der legitimerer, at forskeren trækker på egne livserfaringer og reflekterer over, hvordan disse taler ind i hans/hendes forskningsfelt. Uddannelsessociolog Charlotte Baarts (2015, s. 169) beretter om en studievejledning af en kvindelig læge, der var

ved at videreudanne sig til sociolog. Hendes fokus i et afsluttende projekt var på professionalisme blandt sundhedsfagligt personale. Hun var bekymret for, at hun ikke kunne distancere sig fra sine egne erfaringer som læge, når hendes felt var indsamling af empiri om professionalisme på hospitaler, der var identiske med hendes egen arbejdsplads. Vejlederen præsenterede hende for autoetnografi som en kvalitativ forskningsstrategi, hvor personlig livserfaring bliver brugt til at generalisere en eller flere gruppers erfaringer, det vil sige at lære om det generelle gennem det partikulære (Baarts 2015, s.170, 179). Lige så lidt som lægen kunne skrive sine personlige erfaringer ud af sit forskningsfelt, kan jeg gøre det. Jeg kan ikke analysere curriculære dokumenter neutralt, men som konstruktioner, hvor min egen viden og erfaring, herunder værdier, sympatier og antipatier, er indvævet i mine refleksioner om ret og uret (Baarts 2015, s. 170). Baarts skriver følgende om forskeren i positionen som autoetnograf: "I større eller mindre grad inkorporerer forskeren sin egen erfaring og sine personlige standpunkter i sin forskning ved at begynde med en historie om sin egen erfaring, der bliver forbundet med forskningsemnet" (Baarts 2015, s. 173).

En reflekteret bekendelsesfortælling

1. marts 2013 blev jeg ansat som lektor i dansk som andetsprog og tosprogethed ved Aarhus Universitet. På det tidspunkt havde jeg arbejdet med danskundervisning i ca. 40 år under mange forskellige former. Målgruppen for min danskundervisning har altovervejende været dem, der ikke har dansk som deres første sprog, modersmål, om man vil. Det er nemt at identificere den danskundervisning, som jeg forestod i første halvdel af 1970'erne. Det var fremmedsprogundervisning i dansk i Island. Ifølge curriculære dokumenter lærer islandske elever dansk som fremmedsprog parallelt med engelsk (Aðalnámskrá 2011). Dansk var et skolesprog, og hverken som barn i en provinsby i Island eller som lærerstuderende på læreruddannelsen i Reykjavík oplevede jeg dansk uden for institutionelle rammer. I